

La riuada del 29 d'octubre de 2024

Crònica íntima

BARRANCADES VALENCIANES

Entre el garbull de notícies que recullen les principals cròniques, dietaris i llibres de memòries de les èpoques medieval i moderna, ocupen una posició destacada les anotacions referents a fenòmens naturals i meteorològics extrems, com ara terratrèmols, epidèmies, pluges torrencials, pedregades i nevades extraordinàries. Cada vegada que, en l'antiguitat, es produïa una d'aquestes calamitats algunes de les persones que les patien o contemplaven sentien la necessitat de relatar-les per escrit. I per dos motius, probablement: d'una banda, com a catarsi, com a exercici d'exteriorització i, alliberament de les emocions que els devia haver provocat aquella situació traumàtica; i d'una altra, per tal de deixar-ne memòria «per a l'esdevenidor», és a dir, perquè les generacions futures en pogueren extraure un aprenentatge: la corresponent lliçó.

Així les coses, la constatació d'esdeveniments insòlits o inusuals que sovint comportaven la pèrdua de nombroses vides humanes i de múltiples béns materials –per als quals l'avior no solia trobar una explicació raonable, més enllà de considerar-los una manifestació de «la ira divina»– devia provocar, entre els nostres avantpassats, un fort impacte emotiu i un desassossec que deambulava entre la fascinació i la por; que generaria un sentiment de vulnerabilitat i terror més o menys generalitzat. I, en aquest context, escriure –és a dir, reflexionar– al voltant d'aquest tipus de successos era i continua sent una manera de preparar-se anímicament per a afrontar-los de la millor de les formes possibles.

En conseqüència, sabem que, desgraciadament, les barrancades i inundacions formen part de la idiosincràsia del territori valencià. Però, també, que els segles no han passat debades; i que mai com fins ara no havíem comptat amb tanta tecnologia predictiva: tants especialistes, observatoris, dades meteorològiques i mitjans tècnics que, si no evitar, podien haver mitigat la tragèdia que el passat 29 d'octubre va patir una part importantíssima de la població, entre la qual se situen els habitants de l'Horta Sud i Alaquàs. I és per això que resulta aterridor pensar en la possibilitat que els avisos dels experts en meteorologia i d'altres senyals d'alarma varen ser ignorats o menystinguts per uns gestors incapaços d'aparcar els seus interessos personals i polítics. A la fi, però, cal confiar que l'abast de la negligència que, segons apunten alguns indicis, es produí aquell dia, serà determinada pel pas del temps i la justícia. I és així que, de moment, l'únic que podem fer és enaltir la memòria dels morts i afectats i retre compte de les experiències i emocions que molts de nosaltres varem sentir davant del fenomen meteorològic anteriorment conegut com a Gota Freda i ara denominat DANA: Depressió Aïllada en Nivells Alts.

LA IMPORTÀNCIA DE DOCUMENTAR ELS FETS

Pocs dies després de l'allau d'aigua i fang que va deixar una part d'Alaquàs inundada, impracticable, vaig rebre un fraternal i calorós missatge d'Enric Juan, director de *Quaderns d'Investigació*. Em preguntava per la salut dels meus pares, que són octogenaris, viuen al barri de l'Olivar i varen partir plenament la barrancada; i també em suggeria que deixara per escrit la meua experiència del que havia viscut, tant durant la nit de la riuada com en les hores i dies posteriors. En aquell moment ja es veia amb claredat que les repercussions humanes i materials de la inundació ens havien conduït a una situació d'emergència molt semblant a la produïda, a penes feia quatre anys i mig, a propòsit de la Covid-19. Però, amb la diferència que allò havia sigut una pandèmia mundial i açò, un fenomen exclusivament valencià i, en gran part, comarcal, amb l'Horta Sud com a epicentre. Enric tenia molta raó en el que em deia; que és, d'una altra banda, el mateix que ja sabien els protagonistes de l'antiguitat: si volem que les generacions futures puguen conformar la seua pròpia versió –és a dir, visió i aprenentatge– de la catàstrofe, cal proveir-los de proves i testimonis documentals: gràfics i escrits, sobretot. Perquè serà l'anàlisi desapassionada del major nombre possible d'atestats el que permetrà, anys a venir, escriure i interpretar la història: assimilar què hi va passar i per quins motius; i intentar posar-hi remei, és clar.

Un treball com el que Enric em demanava, com el que intente desenvolupar ara, trenca del tot els esquemes amb què, habitualment, elabore els estudis per a *Quaderns d'Investigació*, i en els quals el propòsit és sempre buscar el punt d'objectivitat màxima –tot sabent, però, que és impossible d'assolir. A diferència dels treballs de recopilació de dades i reconstrucció d'esdeveniments passats – la meua idea inicial per al volum d'enguany era descriure els inicis del Certamen de Poemes d'Alaquàs, que aquest setembre assoleix els primers 35 anys de vida–, una crònica personal mai no pot ni ha de ser objectiva; ja que el major o menor interès que puga tindre resideix, precisament, en la seua subjectivitat: en la manera com l'autor/a va viure i digerir uns determinats esdeveniments. I, és clar, en com els explica: com en construeix el relat. Per això he volgut subtitular aquestes línies com a «crònica íntima», perquè la meua aspiració se centra a deixar constància escrita d'algunes de les sensacions que vaig experimentar tant el 29 d'octubre com durant les jornades posteriors. I vull remarcar també que ho faig amb un cert rubor i la màxima humilitat possible: conscient que, a la fi, la meua experiència és ben poc representativa dels greus i múltiples problemes i patiments que comportà una catàstrofe que s'emportà per davant 228 vides humanes i incomptables béns materials.

Recorde que, en la meua resposta a Enric, li vaig dir que feia dies que em passava les hores diürnes netejant: traient fang i llançant objectes, bàsicament. I que, al final de la vesprada, em trobava esgotat, tant físicament com psicològica, amb forces tan sols per a respondre als correus electrònics que m'enviaven els amics i els estudiants. Amb tot, també li deia que, durant el dia, reflexionava sobre el que havia passat, com també havia fet anys abans, a propòsit del confinament per la Covid-19.

Durant les jornades immediatament posteriors a la riuada, vaig ser presa d'una sensació estranya. Quan arribava de matí a la casa on em vaig criar i viuen actualment els meus pares, i la contemplava tan bruta i canviada, m'envaïen la tristesa i la ràbia; però, a la vegada, sentia que no tenia dret a queixar-me. No em movia d'allí en tot el dia, però escoltava les notícies i els amics m'explicaven detalls de les situacions tan extremes que s'estaven vivint a municipis veïns com ara Aldaia, Picanya, Paiporta, Catarroja, Alfafar... I el pensament sempre era el mateix: «Quin dret tinc a queixar-me del que ha passat ací quan hi ha tantes persones que han perdut la vida? I n'hi ha moltíssimes més que han perdut la casa, el negoci, el cotxe...?». I fou així que em sentia atrapat dins d'un sentiment de malenconia que, en compte d'enfonsar-me anímicament, m'ajudava a fer front a aquella situació tan adversa.

UNA JORNADA ESTRANYA

El dimarts 29 d'octubre de 2024 fou una jornada estranya. Des de dies abans, es respirava el que podríem qualificar com una tensió ambiental per l'amenaça de fortes pluges. I, de bon de matí, vaig començar a rebre fotografies i vídeos que assenyalaven que, en algunes zones de la Ribera, estava plovent amb una força inusual, extrema. Abans de les 9 del matí –els programes de missatgeria instantània deixen constància de l'hora exacta– vaig rebre el vídeo que, al seu pas per Massalavés, havia gravat un camioner. Es veia l'autovia completament negada, amb més de dos pams d'aigua; i com els cotxes hi circulaven molt lentament. «Açò està posant-se impossible!», exclamava el bon home, mentre l'aigua que queia del cel colpejava amb força el parabrises del seu vehicle. «No tardaran en tallar l'autovia!», concloïa.

Un parell d'hores després m'arribà un altre vídeo en què es veia desplomar-se el sostre de la cooperativa de l'Alcúdia. I, al cap de mitja hora, un de panoràmic amb un carrer de Llombai cobert amb mig metre d'aigua i pedra. Espectacular. Aquell dia, no tindre docència m'estalvià el tràngol d'anar a la capital. Sobre les 12.35 h, l'amic Vicent J. Escartí ens envià, a un grup de col·legues, unes imatges del llit del Magre –el riu sec, en diuen allí– al seu pas per Algemesí i a poc més d'un metre del desbordament. I, a la mateixa hora, una companya de la secretaria de la Facultat em va dir que, des del Rectorat, els havien anunciat que la Universitat de València suspenia tota l'activitat i recomanava que el personal marxara a casa.

Em sembla que no m'equivoque si afirme que, a Alaquàs, vàrem passar la vesprada d'aquell dia immersos en una situació que transcorria entre el temor i la inconsciència. Sobretot perquè els vídeos i les imatges més impactants pertanyien a municipis on havia plogut amb molta força. I ni ací ni en els pobles veïns... no plovia! Però, podia ploure en les hores següents, és clar. I per això, a mitjan vesprada, em vaig acostar a casa dels meus pares, que viuen en el número 6 del carrer de Canalejas, al bell mig del barri de l'Olivar, per a veure com estaven i a advertir-los que, per la nit, podia caure molta aigua. Em vaig ocupar de realitzar el que s'acostuma a fer en aquests casos: tancar bé les finestres i confirmar que l'albelló del pati interior no tinguera cap obstacle i que el telèfon donava línia. I me'n vaig tornar cap a casa.

A les 19.10 hores m'arribà un nou vídeo. Aquesta vegada, però, no era ni de la Foia de Bunyol ni de la Ribera: era del barranc de Torrent, que empenyia

amb força –i s'emportava per davant!– la passarel·la de Picanya. I, de seguida, se succeïren amb rapidesa els missatges d'amics i coneguts que advertien del desbordament d'aquell llit fluvial que els alaquasers tenim a tir de pedra. Totes aquestes gravacions m'arribaren, exactament, entre les 19.29 i les 19.44 hores. I sols puc dir que transmetien desassossec i una certa sensació de perill. Passades les 20 hores sonà una alarma d'emergència al mòbil, el famós ES-Alert. I, amb pas lleuger, vaig enfil·lar novament cap a casa dels meus pares, per a advertir-los del perill i repassar amb ells les mesures de protecció que ja havíem comentat un parell d'hores abans. Vaig eixir d'allí uns minuts abans de les 21 hores i, al carrer de Canalejas, la normalitat era absoluta.

AIGUA AMB FANG

Serien al voltant de les 22.20 hores quan els meus fills m'advertiren que estava arribant aigua amb fang al nostre carrer. Vivim al costat del Convent, dalt de la seu de la Confraria de la Mare de Déu de l'Olivar. Vaig eixir al balcó i, efectivament, comproví que, procedent del carrer de Conca, discorria una llengua d'aigua pel carrer de la Mare Oviedo, per davant del col·legi Vila d'Alaquàs, que avançava en direcció a la biblioteca municipal. I de seguida vaig pensar que, si aquell líquid havia arribat fins a allí era perquè al barri dels meus pares devia circular-ne molta més.

Els contenidors de gran tamany passaven pel carrer de Conca com si foren barquetes de paper

A l'altura del col·legi Vila d'Alaquàs, l'aigua corria amb molta força

Vaig baixar a tota pressa i vaig enfilegar per Mare Oviedo amb la intenció de, pels carrers de la Indústria, del Doctor Barberà i de la Mare de Déu de l'Olivar, fer cap al de Canalejas. Però, en arribar a la cantonada del col·legi Vila d'Alaquàs, vaig veure que el carrer Conca era un autèntic riu –un barranc, de fet– que m'anava a resultar ben difícil de travessar; ja que la força de l'aigua empenyia els contenidors de cartró com si foren barquetes de paper. Vaig pensar que, si intentava creuar per allí, el volum d'aigua que hi corria, i que m'arribava als genolls, se m'emportaria. Mentre considerava quines eren les meues possibilitats de passar a l'altra banda, arribà una parella de jòvens amb les mateixes pretensions que jo. I de seguida varen girar cua, conscients que, creuar per allí, era una temeritat.

En conseqüència, vaig decidir fer marxa enrere i anar a veure quin panorama ofería la plaça d'Espanya. Em donà la sensació que allí l'aigua portava, si fa no fa, la mateixa força que vint-i-cinc metres més amunt; però amb la diferència que, en eixamplar-se i obrir-se cap a les vores, perdia una mica de virulència i altura. Així que em vaig decidir i, més o menys a l'altura del campanar de l'Olivar, vaig creuar l'avinguda molt a poc a poc i arrossegant els peus per terra, per tal de detectar-hi possibles obstacles i mirar de no perdre l'equilibri.

En arribar a la plaça d'Espanya, l'aigua mantenia la força però s'obria en direcció als carrers del Convent i Major

Quan era a l'altra vora de la plaça, em vaig arrimar fins a la paret de ca *la Botona* i vaig començar a caminar en direcció al carrer del Convent. Recorde que, en passar per davant de la botiga Marogar –popularment coneguda com a ca Làzaro–, vaig veure Toñi, la parella de Rafa Juan, que estava al balcó fent una fotografia. L'aigua continuava arribant-me a l'altura dels genolls. Però, tant al carrer del Convent, primer, com al de la Mare de Déu de l'Olivar, després, circulava tranquil·la, no tenia res a veure amb el que passava al carrer de Conca i la plaça d'Espanya.

Vaig recórrer lentament tot el carrer del Convent; i en arribar, sempre per la banda dreta, al carrer de la Mare de Déu de l'Olivar vaig veure que, davant de ca Pepico *el Garrofi*, hi havia dos policies municipals que s'havien tret el cinturó i miraven de posar-se'l a manera de bandolera, sens dubte perquè la pistola i la resta de ferramentes no quedaren inutilitzades per l'efecte de l'aigua. Com que havia de creuar a l'altra banda, ho vaig fer a la seua altura; em vaig aproximar a un dels agents i li vaig dir que anava al carrer de Canalejas, a veure en quina situació es trobaven els meus pares. Recorde que em respongué: «Sí, sí, que nosaltres anem al final del carrer de la Mare de Déu de l'Olivar a realitzar un rescat».

Continuí avançant i, de seguida, em vaig plantar d'avant de la casa dels meus pares. El carrer estava cobert d'aigua de color marró de banda a banda i fins a uns seixanta centímetres d'altura. És el lloc on em vaig criar i vaig viure fins passats els 30 anys, i mai no l'havia contemplat així, amb aquell aspecte insòlit. Semblava una bassa, o un estany, per on l'aigua discorria lenta, bruta i tranquil·la.

El carrer de Canalejas a les 23 hores. L'aigua baixava des de la carretera d'Aldaia

De seguida vaig posar la clau al pany i intentí obrir, sense èxit, però. La porta no es movia: estava bloquejada. Em vaig abocar a la finestra de la dreta i vaig cridar els pares. De seguida em respongué ma mare, amb veu trèmula i nerviosa. Li vaig dir que anara a la porta i intentara obrir-la des de dins. Ho feu, però tampoc no ho aconseguí. I de seguida vaig entendre que l'accés a l'habitatge havia quedat barrat per la pressió que exercia tanta aigua com hi havia al carrer.

Vaig tornar a la finestra i comencí a donar instruccions senzilles i immediates als pares. En aquell moment, a dins de la casa hi havia al voltant d'un pam d'aigua. I la meua preocupació era que els meus progenitors no passaren massa temps amb els peus mullats. Per això els vaig demanar que pujaren dalt del llit, on pensava que estarien secs, fins que tot allò finalitzara. Vaig viure en directe la inundació que, en l'any 2000, afectà una part d'Aldaia i Alaquàs; i sé que, en una circumstància com aquella, l'aigua no s'està mai parada: va pujant de nivell fins que arriba un moment que comença a descendir. El problema és que mai no saps en quin moment assolirà el seu punt màxim. De qualsevol manera, el meu convenciment i esperança eren que el nivell ja no pujaria molt més. En aquell moment, m'arribava a mitjan cuixa.

Moment de màxima inundació. Fixeu-vos en els pilons

Com dic, vaig demanar als meus pares que es refugiaren en el llit; i els vaig dir que, mentrestant, jo m'esperaria al brancalet de la porta fins que descendira el nivell de l'aigua i poguera obrir la porta. Torne a repetir-ho: tenia la confiança que l'aigua ja no ascendiria molt més. I també vaig pensar que, si no era així, si continuava ascendent i arribava a una altura en què em veia en perill, m'enfilaria a una de les reixes de les finestres.

Entre unes coses i altres, devien ser ja les onze de la nit; i així, «fent guàrdia» a la porta de casa, vaig passar al voltant d'una hora i mitja. Durant aquell temps, rumiava la manera com podria accedir a l'interior de l'habitatge. Encara que al carrer regnaven el silenci i la tranquil·litat, al lluny s'escoltaven sirenes; i vaig pensar que si, per casualitat, passava per allí algun camió de bombers o de protecció civil, els diria que em permeteren pujar a la teulada. A banda, també vaig parlar amb els veïns de les cases d'enfront, que guaitaven pel balcó i em donaven conversa. Recorde haver intercanviat paraules amb Rosita Garrigues, que viu al segon pis del número 7, i em digué que anava a agafar fred; Vicentica Usedo, del primer pis del número 7, que em demanà que tancara la porta del seu pati; Àngela, que viu en el primer pis del número 3; Empar Murillo –la filla del meu amic José i d'Amparo Tàrrega– i Ramon Giménez, la parella d'Amparo, que viuen enfront dels meus pares. Per cert, aquella vesprada Amparo es quedà atrapada al polígon de Riba-roja, on treballa i hagué de passar la nit.

Mentre recorde tot allò veig clar que la solidaritat que s'establí entre el veïnat, tant aquella nit com en els dies posteriors, fou clau per a superar les dificultats. En aquest sentit, dies després ma mare m'explicà que varen ser María José Gómez i Mamen Martínez, que viuen en la planta baixa del número 7, qui els avisaren que venia la barrancada. I que estaven molt agraïts per l'ajuda que els havien ofert Juan Emilio Ferrer i M. Carmen Martínez, veïns del número 8, de la paret mitgera.

Tornant a la nit del dia 29, mentre estava palplantat davant de casa dels meus pares, esperant que baixara el nivell de l'aigua, també vaig aconseguir parlar per telèfon –amb moltes dificultats, perquè els telèfons no funcionaven bé– amb la meua dona Josefina i amb la meua cunyada Puri. I encara vaig fer algunes fotos al carrer, que, com dic, presentava una imatge insòlita. Tot això també m'ajudava a guanyar temps, sempre esperant el descens de l'aigua. Dies després, Alfredo Soler –que viu a la banda alta del carrer de Canalejas– em va dir que, des del balcó de casa seua, havia vist algú immòbil a la porta de casa dels meus pares, i que, estranyat de la presència d'aquella figura, s'havia preguntat: «Què farà eixe allí?».

El rebedor i el menjador de casa inundats

Aspecte que presentava el dormitori. Impressiona veure amb quina facilitat l'aigua voltejà mobles i electrodomèstics

L'aigua continuava pujant, però molt a poc a poc, de manera calmada; i, en un moment determinat, vaig veure que, pel carrer de la Mare de Déu de l'Olivar, passaven dues persones que, en divisar-me, començaren a caminar envers mi. Eren Luis Eduardo Giraldo –la parella de María Argentina Palomares– i el seu fill Santiago, veïns del carrer del Dos de Maig, que em preguntaren si necessitava ajuda. Els vaig dir que no, que l'únic que m'urgia era que descendira el nivell de l'aigua per tal de poder accedir a casa dels pares. I després d'intercanviar algunes frases, em digueren que anaven a fer un tomb pel barri, per si trobaven algú que freturava ajuda. Quan ja marxaven, els vaig preguntar per María Argentina i son pare, el tio Manolo, als qui conec d'ençà que era xiquet; i em digueren que estaven bé, que s'havien refugiat en el pis d'enfront.

Durant aquell temps, també parlava amb els meus pares a través de la finestra; i mesurava amb la mirada com anava augmentant el nivell de l'aigua dins de la casa. Hi hagué un punt en què cobrí els pals que hi ha al carrer per a delimitar la zona destinada als vianants. Ara l'aigua m'arribava a la cintura, però continuava amb la cavil·lació –el desig– que no podria pujar molt més. Amb tot, el nivell que realment em preocupava era el de l'interior de la casa. Perquè vaig pensar que, si l'aigua mullava el llit, els pares ja no tindrien on refugiar-se. I fou així que, als pocs minuts, aquells temors es varen fer realitat i l'aigua començà a tocar el matalàs.

Fou aleshores quan vaig veure clar que havia de traure'ls d'allí. Vaig cridar Ramon, amb qui, com he dit, havia conversat diverses vegades, i li vaig preguntar si podia pujar-los a sa casa. Em respongué que sí, i de seguida vaig dir als pares que baixaren del llit i anaren cap a la porta, perquè anàvem a intentar obrir-la a la força. Introduí novament la clau al pany i vaig sàcsar la porta tan fortament com vaig poder. Com que no aconseguia el meu objectiu, els vaig dir que buscaren un martell i començaren a colpejar el pany. I fou així, ells pegant martellades per dins i jo sàcsant des de fora, com, en un moment determinat, la porta es va obrir.

Una gran glopada d'aigua entrà dins de casa –sense excessiva força, però–; i de seguida vaig agafar mon pare per les aixelles i vaig creuar el carrer amb ell fins a la casa d'enfront, on ja ens esperava Ramon. Vaig tornar enrere i vaig repetir l'operació amb ma mare. Posteriorment, vaig entrar a casa, vaig buscar roba seca per la banda alta dels armaris i la vaig donar a Ramon perquè pogueren canviar-se i no estar mullats tantes hores, que era una de les meues majors preocupacions. Dies després, mentre recordava l'aventura i els deia, mig rient, que sempre podríem dir que havíem creuat el carrer amb l'aigua a la cintura, ma mare em puntualitzà: «Per la cintura, a tu; a nosaltres ens venia per mitjan pit, que som prou més baixets».

Quan els pares ja estaven sans i estalvis i disposaven de roba seca, encara torní a entrar en casa, vaig fer unes quantes fotografies i, abans d'eixir, vaig tindre la serenitat d'apagar l'automàtic de la llum (que, per cert, no va marxar en cap moment, ni dins de les cases ni al carrer); perquè, amb aquell volum d'aigua, em feia creus que no s'haguera produït un curt-circuit. Finalment, vaig tancar la porta d'un colp –el pany no s'arribà a trencar– i vaig emprendre el camí de tornada cap al carrer dels Perolers.

DE CANALEJAS A PEROLERS

Vaig desfer el camí que havia recorregut a l'anada, sense presses però amb el propòsit d'arribar a casa meua quan abans, ja que sabia que tant Josefina com els meus fills estarien preocupats. Des de Canalejas vaig baixar per Mare de Déu de l'Olivar, Doctor Barberà i, pel carrer del Convent, vaig arribar a la plaça d'Espanya. Devia ser prop de la una de la matinada, i l'aigua encara corria amb força per l'avinguda del País Valencià. Vaig avançar novament fins a la cantonada de ca *la Botona*, tot buscant el punt idoni –és a dir, el menys perillós– per on travessar. I, aleshores, vaig veure que, davant de l'antic edifici de les Oblates, hi havia al voltant de mitja dotzena de persones. Entre elles vaig distingir l'alcalde, Toni Saura, diversos treballadors municipals i la regidora de Cultura, Marta Murciano; qui, en divisar-me, començà a cridar-me alguna cosa que jo no aconseguia desxifrar, ja que el soroll de l'aigua m'ho impedia. Li vaig fer el gest de no entendre el que em deia, i aleshores em telefonà. Vaig aprofitar per a anunciar-li que anava a creuar l'avinguda en direcció a la banda on estaven ells; i vaig voler traure ferro a l'assumpte demanant-li que, si em veien caure a terra i que m'arrossegava l'aigua, miraren d'aturar-me en passar per davant d'ells.

En arribar a l'altra banda de la plaça –la sensació que vaig tindre mentre creuava fou que el cabal de l'aigua que baixava era més o menys el mateix que dues hores i mitja abans–, em vaig acostar a saludar-los. Em preguntaren pels meus pares, i em confirmaren que tot el barri de l'Olivar s'havia inundat i que caldria esperar a l'endemà per a fer una primera avaluació dels danys. Vaig pensar que la nit seria llarga, i els vaig desitjar molta força i coratge. Arrimat a la vora del jardinet i la paret parroquial, on el terra era sec –diria que l'aigua no degué arribar a tocar el temple–, vaig fer cap finalment a casa.

UNA IMATGE DANTESCA

L'endemà de bon matí, abans de les set, ja érem tots –el meu germà Paco, la meua cunyada Puri i nosaltres– a la porta de la casa dels pares. Ens hi trobàrem una imatge dantesca, amb els mobles desplaçats del seu lloc habitual i tombats pel terra; i tot ple de fang, de tarquim. La nit anterior, malgrat l'evident color de l'aigua, no havia imaginat que portava dissolta tanta quantitat de terra. Vaig recórrer tota la superfície de les cases –perquè en són dues, realment, de connectades: una que dona al carrer de Canalejas, i una altra, al de Dos de Maig–, i vaig intentar fer una primera valoració dels danys. Més enllà dels mobles i electrodomèstics llançats arreu –la imatge de la nevera estesa en terra serà difícil d'oblidar–, una mena de fanguet omplia tots els racons de la llar. I fou així que, en calibrar apressadament la quantitat de faena de neteja que ens esperava, vaig pensar que hi havia treball per a mesos. I que, per això mateix, calia prioritzar i centrar els esforços en la casa de Canalejas, que és on habiten els pares.

En aquell moment no era conscient, ni per aproximació, de les dimensions que, més enllà del que podia veure, havia provocat la riuada. De fet, sols vaig començar a prendre'n una miqueta de consciència així que avançava el dia. En aquest sentit, recorde la contundència amb què vaig rebre dues informacions. La primera es referia al recompte de difunts que, pel matí, començaren a donar els mitjans de

Les marques a la façana indicaven clarament l'altura que havia assolit l'aigua

comunicació. En algun moment vaig escoltar que la xifra de persones mortes ascendia a 51, i això m'impactà. Si en tan poques hores ja n'havien comptabilitzat mig centenar, fins on podria elevar-se el número? I la segona, que tots els veïns i coneguts amb qui vaig parlar tenien una història a explicar. En aquest sentit, recorde sobretot les que em contaren Manolo Guasp –els pares del qual viuen al carrer de la Mare de Déu de l'Olivar, a l'altura del de Dos de Maig– i Vicent Lluís Besó, que em relatà de quina manera sa mare, que vivia al carrer dels Benlliure, fou rescatada per uns veïns d'origen colombià.

Conforme passaren les hores, començaren a arribar diversos amics i familiars de la meua cunyada Puri, com ara les seues germanes, Isabel i Lupe, i els seus respectius marits, Matías i Paco. Veure'ls entrar provocà, en el meu enfonsat estat d'ànim, un efecte alleujador. Aquelles eren mans amigues que venien a ajudar. I amb les seues i les d'altres amics i amigues que també anaren arribant, començàrem a netejar la casa de Canalejas.

FANG I TRASTOS

Així passàrem els tres primers dies, traient fang i trastos al carrer. Les muntanyes d'andròmines, totes brutes i fetes malbé, que es començaren a formar per totes bandes em semblaven apocalíptiques, com si foren el resultat d'un bombardeig. I, ràpidament, esdevingueren la imatge més palpable de la destrucció. M'evocaven escenes d'una pel·lícula bèl·lica el títol de la qual no era capaç de recordar.

El veïnat del carrer de Canalejas en plena tasca de neteja

Tant des d'un punt de vista físic com psicològic, aquells dies varen ser molt exigents. Acabàvem la jornada esgotats, exhausts; i mirant de digerir, de processar, tot el que havíem viscut i el que, els qui passaven per casa, ens explicaven que havia succeït a poblacions veïnes com Aldaia, Picanya i Paiporta. Davant d'aquella situació tan excepcional, esdevingueren un gran lenitiu els múltiples missatges i telefonades de persones amigues que, des de múltiples parts del planeta, s'interessaren per la nostra salut: se solidaritzaven amb nosaltres i ens encoratjaven. Segons explicaven, s'havien quedat atònites en contemplar les imatges que circulaven per les xarxes i oferien els mitjans de comunicació. L'alé d'aquestes veus amigues m'ajudà a comprendre la magnitud de la tragèdia i, sobretot, a superar-la.

A partir del segon dia començaren a arribar a casa persones que, voluntàriament, s'oferien a ajudar-nos. Eren sobretot jóvens a qui no coneixíem, i això resultava estrany i reconfortant a la vegada. S'hi estaven una o dues hores, alguns una mica més, i marxaven en direcció a una altra casa. Hi havia qui deixava el seu número de telèfon i ens deia que, si el necessitàvem, li enviàrem un missatge i tornaria l'endemà. El sentiment d'agraïment que ens envaïa en veure el treball i l'actitud altruistes que manifestaren fou immens.

Els membres del primer equip que ajudà a netejar la casa

El dissabte 2 de novembre Amparo Tàrrega, amb qui havíem intercanviat tot tipus d'impressions i estris de neteja, em digué que ella i les seues amigues estaven en disposició ajudar-nos a netejar. Li ho vaig agrair en l'ànima, perquè, en aquell moment, la principal brutícia de la casa del carrer Canalejas ja estava extreta; però, la del Dos de Maig, estava pràcticament sense tocar. Dit i fet, al cap d'uns minuts s'hi presentaren una quinzena de persones encapçalades per les cosines Adela Martínez i Adela Mariner. També hi eren els marits de totes dues, Juan Luis López i Javier Gómez. I encara: Sofía Gómez, Sergio Sacristán, Alicia Martí, Ana Abad, Eva Alabau, Asun Giménez –la germana de Ramon–, Pilar Mallent i Josep Murillo.

El treball que, en poques hores, desenvolupà aquell grup fou admirable des de molts punts de vista, providencial. No sols per la diligència amb què el portaren a terme, sinó per la manera com faenejaven: cantant, rient, explicant acudits... sempre amb un somriure al rostre. Ara que ho recorde, veig clar que tot allò tenia una doble finalitat: d'una banda, contribuir a la neteja de les cases; i, d'una altra, aixecar el nostre decaïgut, més aviat enfonsat, estat d'ànim. L'energia vital que desprenien carregà les nostres esgotades piles. I quedàrem tan contents i agraïts per la seua ajuda que, quan marxaven, ja fosc, els demanàrem de fer-nos una fotografia de grup que servira de record. Gràcies a ells/es, aquell dissabte anàrem a dormir una mica alleujats: les cases ja no eren el fangar del primer dia, estaven recuperant una certa dignitat. Començàvem a veure la llum al final del túnel.

Estat en què quedaren alguns dels llibres que conservava a casa dels pares

LA LLUM AL FINAL DEL TÚNEL

Diumenge de matí, l'aspecte que presentaven la major part dels habitatges del barri de l'Olivar, no sols el dels meus pares, havia començat a canviar notòriament; i els voluntaris marxaren cap a d'altres carrers i poblacions més necessitades d'ajuda. Per si faltava alguna cosa, al migdia començà a circular el rumor que hi havia perill seriós d'una nova barrancada. Els cotxes de la policia municipal varen recórrer el barri advertint per megafonia de la possibilitat real de risc, i recomanant el veïnat que tancara les cases i es posara a resguard. L'avís d'aquella nova amenaça, que finalment no s'acomplí, ens serví per a passar la vesprada en casa descansant, tant físicament com psíquica. Tal com els recorde, els dies posteriors varen ser de lenta distensió i, a poc a poc, de tornada al que podríem qualificar com una relativa normalitat caracteritzada pels múltiples problemes de mobilitat i comunicació coneguts per tots/es. I també, de balanç dels danys –únicament materials, en el nostre cas.

Equip de voluntaris capitanejat per Amparo Tàrrega i Adela Martínez

En aquest sentit, encara faré constar que la riuada s'emportà per davant més de dos-cents llibres que conservava a casa dels meus pares. El que em va saber més greu fou, per una banda, perdre exemplars que estaven dedicats pels autors, que ara s'han convertit en frases i records d'estima que no oblidaré mai més; i, per una altra, veure devastada la col·lecció de programes de festes d'Alaquàs que, durant més de vint anys, havia aconseguit reunir. Varen ser, juntament amb diverses fotografies, els objectes que més em dolgué perdre. De fet, vaig passar diverses setmanes intentant recuperar alguns dels programes, assecant-los full a full i posant-los al sol; perquè, a diferència del que passa amb la majoria de llibres convencionals, els programes de festes no és possible anar a una llibreria, de nou o de vell, i adquirir-los. De tota manera, torne a repetir que, en comparació amb la gent que ha perdut sers estimats, cases i negocis, no tinc el menor dret a queixar-me.

Finalment, i per tal de fer honor al subtítol d'aquest relat, també explicaré que, en una situació d'emergència com aquella, determinats sentits se'm varen aguditzar. I és així que tinc gravades en la memòria dues impressions –una d'olfactiva i una altra d'acústica– vinculades a les primeres jornades. D'una

Programes de festes d'Alaquàs recuperats de la riuada i posats a assecar al sol

banda, el fort olor que desprenia el fang, que cada dia que passava era diferent, anava canviant. El terra i les parets desprenien una flaire certament estranya, i algú em va explicar que era deguda al procés de descomposició i putrefacció de la matèria orgànica –formigues, cuquets, herbetes...– que la barrancada havia arrossegat. I, d'una altra, el que podríem qualificar com la «banda sonora» de la post-riuada: el característic soroll que emetien les màquines d'aigua a pressió –les famoses Kärcher– que s'escoltaven arreu, ja que es feien servir en pràcticament totes les cases; i que tan útils es varen demostrar a l'hora d'extraure el fang de tot tipus de superfícies.

Ah, i també vull expressar una queixa. Si bé el millor de tot fou, com he dit, la solidaritat que es va establir entre el veïnat i l'ajuda que oferiren no sols els voluntaris sinó també les administracions i múltiples entitats i empreses que posaren la seua logística i productes a favor dels afectats, és el cas que també es varen registrar comportaments ben poc exemplars, des del meu punt de vista. El telèfon fixe de la casa dels meus pares quedà inutilitzat a causa de la barrancada. I així romangué fins que pogueren tornar a instal·lar-s'hi, mig any després. Doncs bé, quan havien passat entre dos i tres mesos de la catàstrofe ens vàrem adonar que la companyia telefònica continuava cobrant-los la quota mensual de la línia... que no s'utilitzava! Quina manca de sensibilitat. Potser no sabien quins pobles i carrers havien sigut inundats per la DANA...

I fins ací el relat de la meua experiència durant els moments previs i posteriors a la riuada del 29 d'octubre de 2024, un conjunt d'hores que vaig viure amb una intensitat i impacte que complicat traslladar al paper. Sincerament, he de dir que m'hauria estimat més escriure sobre un altre tema, i des d'un punt de vista més neutral, menys emotiu. Entre d'altres coses perquè tinc la sensació que amb aquesta narració no faig cap gran contribució al coneixement de la barrancada; sobretot si la compare amb les vicissituds que varen patir d'altres persones amigues, com ara l'aldaiera Empar Navarro, que hagué de viure una situació certament angoixant, esfereïdora (us recomane vivament la lectura de l'article titulat «La exalcaldesa de Aldaia que sobrevivió a la DANA», que veié la llum al *Levante-EMV* del 26 de novembre de 2024). Amb tot, temps hi haurà de fer una aproximació diguem-ne més objectiva i científica a la per tants motius nefasta riuada del 29 d'octubre. Ara tocava fer-ne el relat immediat, íntim. I donar les gràcies a tots els qui oferiren la seua ajuda perquè els més afectats pogueren alleugerir un dolor físic i psicològic que difícilment oblidaran mai.